

Tema 2. Interbloqueos

Tódolos SO teñen a capacidade de outorgar a un proceso o acceso exclusivo a certos recursos para evitar que se produzan incoherencias.

Interbloqueo: situación na que dous ou máis procesos quedan bloqueados indefinidamente debido a un conflito entre as súas diferentes necesidades. Polo tanto dise que:

Un conxunto de procesos está nun interbloqueo se cada proceso no conxunto está bloqueado esperando un evento que só pode ser ocasionado por outro proceso do conxunto.

Os interbloqueos ocorren tanto nos recursos de hardware como nos de software, e se deben a que os procesos compiten polo emprego deses recursos. Cando ocorre un interbloqueo, tódolos procesos involucrados seguirán *esperando indefinidamente*, polo que supondremos que cada proceso só ten un fío e que non hai interrupcións que desperten un proceso bloqueado.

Recursos

Recurso: obxecto (dispositivo hardware, peza de información...) que o SO outorga aos procesos e que se debe adquirir, empregar e liberar posteriormente.

Hai dous **tipos** de recurso:

- **Apropitivos:** *pódesele quitar* ao proceso que o posúe sen efectos daniños (ex: memoria)
- **Non apropiativos:** *non se lle pode quitar* ao propietario actual sen efectos daniños (ex: CD-ROM)

*Os máis problemáticos en termos de interbloqueos son os non apropiativos, xa que os conflitos dos apropiativos se poden resolver mediante a asignación dos recursos dun proceso a outro.

Secuencia de accións para solicitar un recurso:

1. *Solicitar* o recurso → 2. *Empregar* o recurso → 3. *Liberar* o recurso

Adquisición de recursos

Para algúns tipos de recursos, é responsabilidade dos procesos de usuario administrar o seu uso, por exemplo, **asociando un semáforo con cada recurso**. Estes semáforos inicialízanse a 1 e implementan a *secuencia de accións* da seguinte forma:

1. *Down* → adquirir recurso
2. *Usar* recurso
3. *Up* → liberar recurso

Si os procesos necesitan *dous ou máis recursos*, estes se adquieren de **forma secuencial**, xa que a orde na que se adquieren os recursos é importante.

Exemplo

Imaxina unha situación na que temos dous procesos, A e B, e dous recursos. Na figura (a) ambos procesos piden os recursos na mesma orde, e na (b), nunha orde distinta.

- (a): Un dos procesos adquire o primeiro recurso, despois o segundo e realiza o seu traballo. Se o outro proceso quere calquera dos recursos antes de que o primeiro remate con eles, se bloquea esperando.
- (b): Un dos procesos adquire o primer recurso, despois o segundo proceso adquire o segundo recurso: temos un interbloqueo, xa que o primer proceso non pode avazar sen o segundo recurso e viceversa.

<pre>typedef int semaforo; semaforo recurso_1; semaforo recurso_2; void proceso_A(void) { down(&recurso_1); down(&recurso_2); usar_ambos_recursos(); up(&recurso_2); up(&recurso_1); } void proceso_B(void) { down(&recurso_1); down(&recurso_2); usar_ambos_recursos(); up(&recurso_2); up(&recurso_1); }</pre>	<pre>semaforo recurso_1; semaforo recurso_2; void proceso_A(void) { down(&recurso_1); down(&recurso_2); usar_ambos_recursos(); up(&recurso_2); up(&recurso_1); } void proceso_B(void) { down(&recurso_2); down(&recurso_1); usar_ambos_recursos(); up(&recurso_1); up(&recurso_2); }</pre>
(a)	(b)

Interbloqueos de recursos

Un interbloqueo de recursos ocorre cando **cada proceso espera pola liberación de algún recurso** que está sendo *empregado por outro proceso do conxunto*, polo que ningún dos procesos se pode executar, ningún pode liberar recursos e ningún pode ser despertado.

Condicións para os interbloqueos de recursos

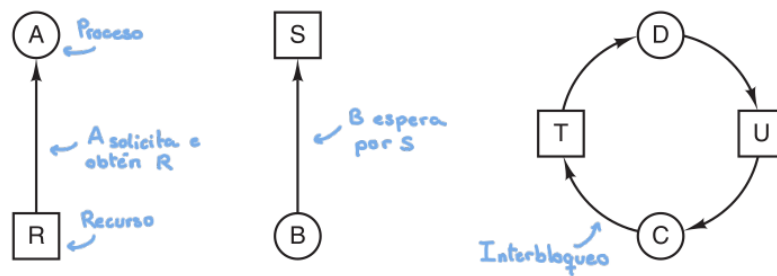
Para que ocorra un interbloqueo deben aplicarse todas as condicións seguintes:

1. **Condición de exclusión mutua** → cada proceso *se asigna a un só proceso ou está dispoñible*.
2. **Condición de contención e espera** → os procesos que conteñen recursos outorgados previamente, poden *solicitar novos recursos*.
3. **Condición non apropiativa** → *os recursos outorgados* previamente *non se lle poden quitar a un proceso pola forza*, senon que *deben ser liberados* de explicitamente polo proceso que os contén.
4. **Condición de espera circular** → debe haber unha *cadea circular* de dous ou máis *procesos*, cada un *esperando por un recurso contido polo seguinte* proceso da cadea.

Modelado de interbloqueos

Para **representar interbloqueos** gráficamente empréganse **grafos dirixidos** da seguinte forma:

- Os **nodos** poden ser de dous tipos: *procesos* (círculos) ou *recursos* (cadrados)
- Os **arcos** en dirección *recurso*→*proceso*, significa que o recurso está *asignado* ao proceso; mentres que os arcos en dirección *proceso*→*recurso*, significa que o proceso está *bloqueado* á espera do recurso.

O sistema operativo *non ten que executar os procesos nunha orde especial*, polo que se ao aoutorgar unha petición específica, se pode producir un interbloqueo, o SO *pode suspender o proceso* sen outorgar a solicitude ata que sexa seguro.

PROCESOS

(A)

Solicitud R
Solicitud S
Liberación R
Liberación S

(a)

(B)

Solicitud S
Solicitud T
Liberación S
Liberación T

(b)

(C)

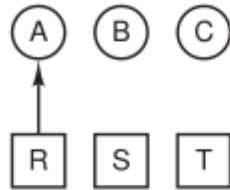
Solicitud T
Solicitud R
Liberación T
Liberación R

(c)

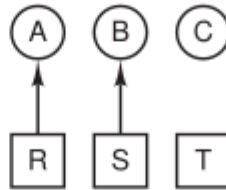
PLANIFICACIÓN 1

1. A solicita a R
2. B solicita a S
3. C solicita a T
4. A solicita a S
5. B solicita a T
6. C solicita a R
interbloqueo

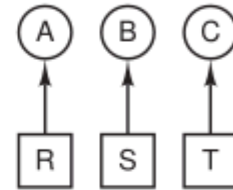
(d)

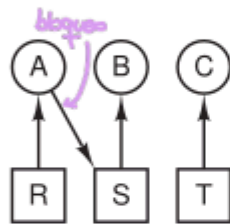
(e)

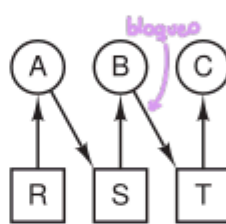
(f)

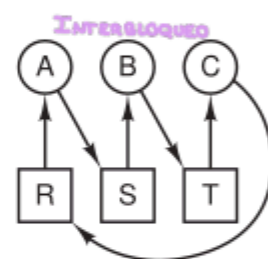
(g)

(h)

(i)

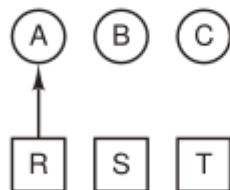

(j)

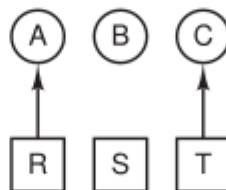
PLANIFICACIÓN 2

1. A solicita a R
2. C solicita a T
3. A solicita a S
4. C solicita a R
5. A libera a R
6. A libera a S
no hay interbloqueo

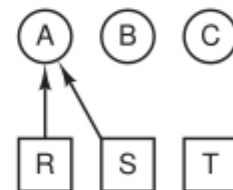
(k)

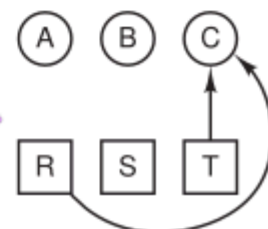
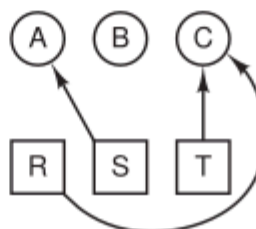
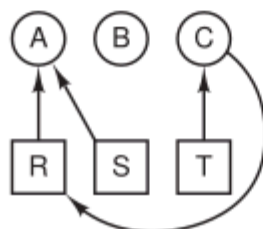
(l)

(m)

(n)

Estratexias para lidar cos interbloqueos

Hai catro estratexias:

- Ignorar o problema
- Detección e recuperación
- Evitalos de forma dinámica
- Prevención

Ignorar o problema: O algoritmo da avestruz

Simplemente *ignórase o problema*: "Tal vez si usted lo ignora, él lo ignorará a usted".

É o máis habitual (Windows, Linux...)

Detección e recuperación

En vez de intentar evitar os interbloqueos, o sistema intenta detectalos para recuperarse despois.

Detección de interbloqueos cun recurso de cada tipo

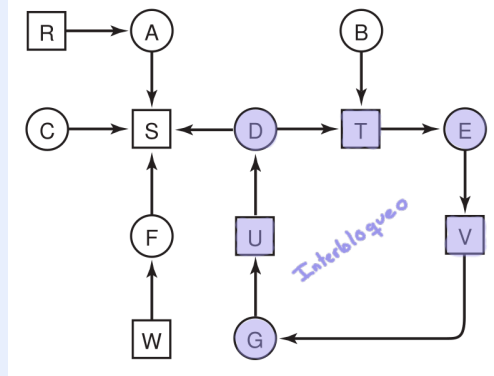
É o caso máis simple: **se o grafo de recursos ten algún ciclo, entón existe un interbloqueo**, e se non existen ciclos, entón o sistema non está en interbloqueo.

Exemplo

Sistema con sete procesos (A-G) e seis recursos (R-W):

1. O proceso A contén a R e quere a S.
2. O proceso B non contén ningún recurso pero quere a T.
3. O proceso C non contén ningún recurso pero quere a S.
4. O proceso D contén a U e quere a S e a T.
5. O proceso E contén a T e quere a V.
6. O proceso F contén a W e quere a S.
7. O proceso G contén a V e quere a U.

Para *saber se o sistema está en interbloqueo* e, en caso afirmativo, *qué procesos están involucrados*, podemos construír o **grafo de recursos**:

Para *formalizar a detección de interbloqueos* empregamos **algoritmos para detectar ciclos en digrafos**:

1. Para cada nodo N do grafo, realizar os seguintes pasos:
2. Inicializar L como unha lista baleira, e marcar tódolos arcos como desmarcados.

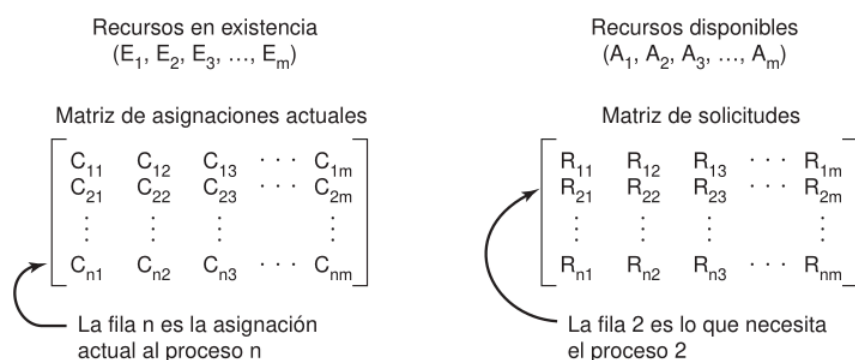
Detección de interbloqueos con varios recursos de cada tipo

Para detectar interbloqueos entre n procesos, de P_1 a P_n , con m tipos de recursos, teniendo E_i recursos de tipo i (sendo $i \leq m$), necesitamos un **algoritmo basado en matrices**.

Elementos:

- $E \rightarrow$ vector de *recursos existentes* $\rightarrow$ número total de instancias de cada recurso
- $A \rightarrow$ vector de *recursos disponibles* $\rightarrow$ numero de instancias de cada recurso sin asignar
- $C \rightarrow$ matriz de *asignaciones actuais*
- $R \rightarrow$ matriz de *peticións*

Desta forma queda:

Pasos do algoritmo simplificado:

1. Inicializáanse tódolos *procesos como non marcados* e se toma A como o *vector de recursos disponibles*.
2. *Búscase un proceso P_i* sen marcar tal que para cada recurso j , $R[i][j] \leq A[j]$.
3. Se existe, asumimos que P_i pode rematar, polo que *o marcamos e actualizamos* $A = A + \text{fila } i \text{ de } C$.

4. Volvemos ao paso 2 ata que non atopemos ningún proceso que cumpra a condición. **Todos os procesos non marcados ao final están en interbloqueo.**

Recuperación por medio de apropiación

Consiste en **quitarlle temporalmente un recurso ao seu propietario actual** e *outorgarllo a outro proceso*, para despois *devolverllo* ao seu propietario orixinal, polo que po requirir unha intervención manual.

Soe ser difícil ou imposible recuperarse desta forma.

Recuperación a través do retroceso

Consiste en facer que os procesos realicen **puntos de comprobación** de forma periódica, é dicir, que vaian *escribindo o seu estado nun arquivo* para *poder reinicialo máis tarde*. O punto de comprobación contén a *imaxe da memoria* e o *estado do recurso* (qué recursos están asignados ao proceso nun momento dado). Para que sexan máis efectivos, *os novos puntos de comprobación escríbense en novos arquivos*, de forma que se acumule unha **secuencia completa** a medida que o proceso se execute.

Cando se detecta un interbloqueo, é doado ver que recursos se necesitan, polo que **para recuperarse**, un proceso que posúe un recurso necesario só ten que *iniciarse nun dos seus puntos de comprobación anteriores* e *o recurso se lle asigna a un dos procesos do interbloqueo*.

Recuperación mediante a eliminación de procesos

Consiste en **eliminar un ou máis procesos**: ou ben un dos *procesos do ciclo*, ou ben un que *non estea no ciclo*, para poder liberar os seus recursos (este elíxese con coidado). Sempre que sexa posible, é mellor eliminar un proceso que poida volver a ser executado dende o inicio sen efectos daniños.

Métodos para evitar interbloqueos

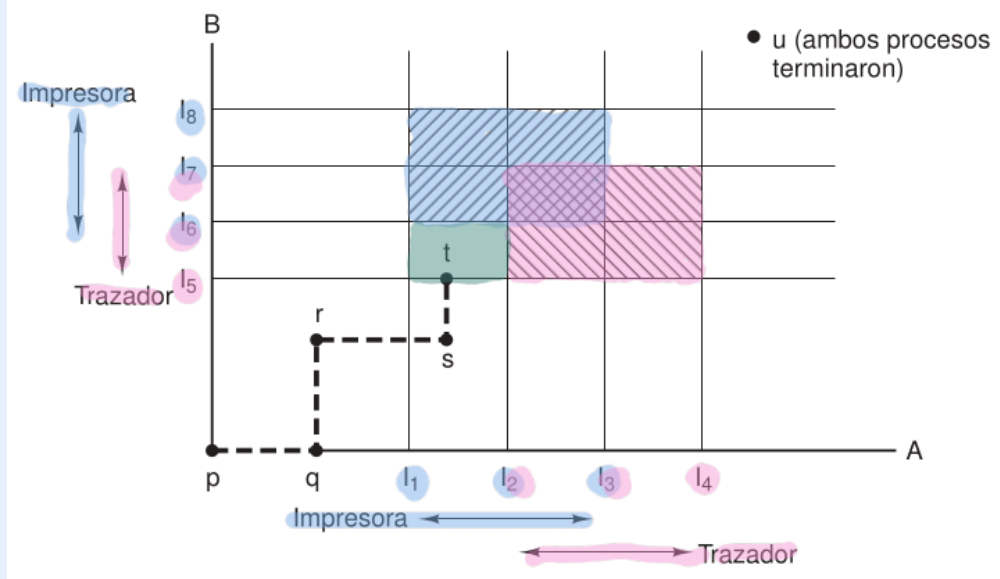
Na maioría dos sistemas, os recursos se solicitan dun en un, polo que o sistema debe ser capaz de decidir se é seguro outorgar un recurso, e realizar a asignación só en caso afirmativo.

Traxectorias dos recursos (ver exame 2022)

Nos diagramas de traxectorias dos recursos, *cada punto no diagrama representa un estado* conxunto dos dous procesos, e, cun só procesador, as rutas eben ser verticais ou horizontais, nunca diagonais.

Exemplo

Neste diagrama móstranse as traxectorias de dous procesos competindo por dous recursos.

- Punto p → ningún dos procesos executou instruccións.
- Optamos por executar primeiro o proceso A (eixo das x) → punto q
- Optamos por executar o proceso B → punto r (camiño vertical)
- A solicita a impresora (cruza I_1) e se lle concede → traxectoria r-s
- B solicita o trazador (en I_5) → punto t

A rexión azul representa a zona na que ambos procesos teñen a impresora, e a sexión rosa, cando ambos teñen o trazador, polo que ambas zonas son imposibles debido á exclusión mutua. Se o sistema entra na zona delimitada polo cadrado verde, entrará en interbloqueo cando chegue á intersección entre I_2 e I_6 , xa que tanto A como B solicitan recursos que xa están asignados, o que fai que o cadrado verde sexa inseguro e non se deba entrar en el. Polo tanto, cando o sistema chega ao punto t, o único seguro é executar A ata que chegue a I_4 e libere ambos recursos.

Estados seguros e inseguros

Os principais algoritmos pra evitar interbloqueos baséanse no concepto de **estados seguros**, é decir, estados nos que *hai certa orde* de programación na que *se pode executar cada proceso ata completalo*, aínda que todos solicitaran de maneira repentina todos os seus recursos de inmediato.

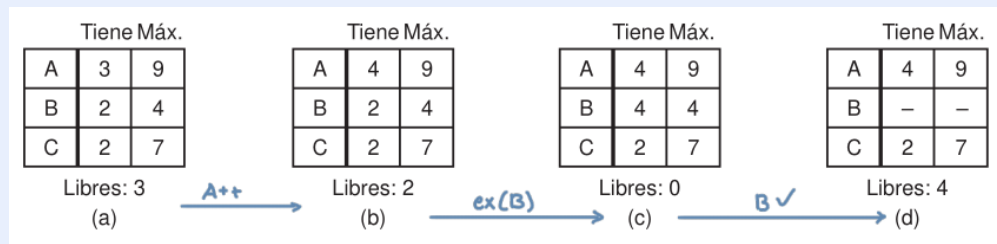
Exemplo

Na seguinte imaxe, o estado (a) é seguro xa que existe unha secuencia de asignacións que permite completar tódolos procesos, é decir, o sistema pode evitar un interbloqueo mediante unha programación cuidadosa: executamos B → executamos C

Tiene Máx.			Tiene Máx.			Tiene Máx.			Tiene Máx.			Tiene Máx.		
A	3	9	A	3	9	A	3	9	A	3	9	A	3	9
B	2	4	B	4	4	B	0	—	B	0	—	B	0	—
C	2	7	C	2	7	C	2	7	C	7	7	C	0	—
Libres: 3			Libres: 1			Libres: 5			Libres: 0			Libres: 7		
(a)			(b)			(c)			(d)			(e)		
			$\xrightarrow{ex(B)}$			$\xrightarrow{B\checkmark}$			$\xrightarrow{ex(C)}$			$\xrightarrow{C\checkmark}$		

Se decidisemos cederlle unha unidade de recurso a A, obteríamos o estado (b) da figura seguinte:

Nese estado, B poderíase completar, pero despois, dado que só quedarían libres 4 recursos e dado que tanto A e C necesitan 5, non hai secuencia que garantice que os procesos se completarán, polo que o sistema non tería que haber outorgado a primeira petición de A.

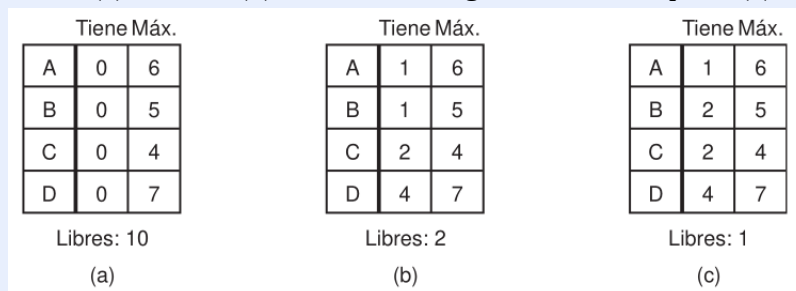
Observación: un estado inseguro non é un estado en interbloqueo per se, senon que simplemente un estado inseguro non *garantiza* que todos os procesos terminen.

Algoritmo do banqueiro para un só recurso (ver exame 2022)

É un algoritmo proposto por Dijkstra en 1965 que pode evitar interbloqueos. Búscanse **procesos que poidan ser satisfeitos**, e se determina se os *recursos liberados* cando remate poden *satisfacer a outro de maneira recursiva*.

Exemplo

Neste exemplo, tanto o (a) como o (b) son estados seguros, mentres que o (c) é inseguro:

(b) é un estado seguro porque o banqueiro pode outorgarlle recursos aos procesos, por exemplo, na seguinte orde: $C \rightarrow B \rightarrow A \rightarrow D$

(c) é un estado inseguro porque só queda un recurso libre, e todos os procesos precisan máis dun recurso para executarse, polo que se todos os procesos solicitasen o seu número máximo de recursos o banqueiro non podería satisfacer a ningún deles e se produciría un interbloqueo.

Así, o algoritmo do banqueiro **considera cada petición a medida que vai ocorrendo, e analiza se outorgala produce un estado seguro**: en caso afirmativo outorga a petición, e senón a pospón. Para **saber se un estado é seguro**, o banqueiro comproba se ten os *recursos suficientes* para satisfacer a algun dos seus clientes: en caso afirmativo, *vai facendo a simulación de outorgar as peticións* a cada

un dos seus clientes. Se todos os préstamos son satisfactorios, entón a petición inicial conduce a un estado seguro e se pode outorgar.

Algoritmo do banqueiro para varios recursos

Para aplicar o algoritmo do banqueiro para varios recursos, necesitamos unha matriz de **recursos asignados**, outra de **recursos necesarios**, e tres vectores de **recursos existentes** (E), de **recursos posuídos** (P) e de **recursos dispoñíbles** (A).

	Proceso	Unidades de cinta	Trazadores	Impresoras	Unidades de CD-ROMs
A	3	0	1	1	
B	0	1	0	0	
C	1	1	1	0	
D	1	1	0	1	
E	0	0	0	0	

Recursos asignados
P = 5 3 2 2

	Proceso	Unidades de cinta	Trazadores	Impresoras	Unidades de CD-ROMs
A	1	1	0	0	
B	0	1	1	2	
C	3	1	0	0	
D	0	0	1	0	
E	2	1	1	0	

Recursos que aún se necesitan
E = (6342)
P = (5322)
A = (1020)
A = E - P

É evidente que $A_i = E_i - P_i$, é decir, que os recursos dispoñíbles son os existentes menos os posuídos.

Algoritmo para comprobar se un estado é seguro:

1. Buscar unha **fila R** (un proceso) cuxos **recursos que aínda se necesitan** sexan **menores ou iguais que os recursos dispoñíbles (A)**. Se non existe, entón o sistema entrará en interbloqueo en algún momento.
2. Supoñer que **o proceso da fila R obtén tódolos recursos** que necesita e remata. Marcamos ese **proceso como rematado** e **sumámoslle os seus recursos ao vector de recursos dispoñíbles A**.
3. **Repetimos os pasos 1 e 2** ata que todos os procesos estean marcados como **terminados** ou ata que haxa un **interbloqueo**.

Prevención de interbloqueos

Para prever interbloqueos temos que asegurar que, polo menos, **nunca se cumpra unha das condicións** para estes (**ver arriba**).

Atacar a condición de exclusión mutua

Se **ningún recurso se asignara de maneira exclusiva a un só proceso**, nunca teríamos interbloqueos; pero isto non é posible ca maioría de recursos xa que sería un caos. Por exemplo, no caso dunha **impresora**, sería inviable permitir que tódolos procesos escribisen nela á vez, polo que neste modelo, o **único proceso que solicita realmente a impresora física** é o **demonio de impresión**; e, como este nunca solicita ningún outro recurso, o **interbloqueo para a impresora queda eliminado**. Unha idea que se aplica con frecuencia é a de **evitar asignar un recurso cando non sexa**

estrictamente necesario, e tratar de **asegurar que a menor cantidade posible de procesos reclamen ese recurso**.

Atacar a condición de contención e espera

Trátase de **evitar que os procesos que conteñen recursos esperen por máis recursos**, polo que se debería requirir que tódolos procesos *soliciten todos os seus recursos antes de empezar a execución*. Non obstante, o **problema** deste método é que moitos procesos *non saben cantos recursos necesitarán ata que empezen a executarse* (se o souberan, poderíase empregar o algoritmo do banqueiro) . Ademáis, así os recursos *non se empregarían de maneira óptima*.
Unha forma distinta de atacar a condición de contención e espera é *requirir que un proceso que solicita un recurso libere temporalmente os recursos que contén* nun momento dado, para despois tratar de obter todo o que necesite á vez.

Atacar a condición non apropiativa

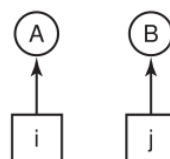
Trátase de **virtualizar os recursos** de forma que *só un proceso teña acceso ao recurso real*, pero todos teñan acceso ao recurso "virtual". Non obstante, **non todos os recursos se poden virtualizar** así.

Atacar a condición de espera circular

Hai varias formas de atacar esta condición:

- Ter unha regra que diga que **un proceso ten dereito a un só recurso en calquera momento**, polo que *se necesita outro recurso, debe liberar o anterior*.
- Proporcionar unha **numeración global de tódos os recursos**, de forma que os procesos poidan *solicitar recursos* sempre que queiran, pero realizando as peticións *en orde numérica*. Así, o grafo de asignación de recursos nunca terá ciclos (nunca se producirá un interbloqueo).

1. Fotocomponedora
2. Escáner
3. Trazador
4. Unidad de cinta
5. Unidad de CD-ROM

Outras cuestións

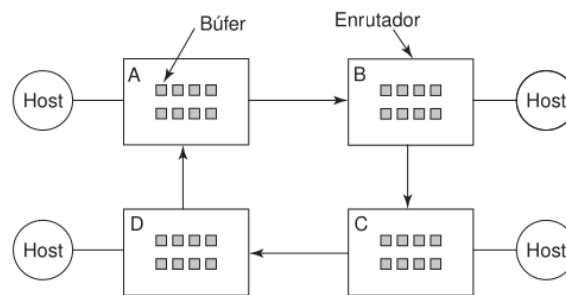
Bloqueo de dúas fases

En **sistemas de Bases de Datos**, o bloqueo de dúas fases (visto en BDII) consiste en:

1. *Primeira fase*: o proceso trata de bloquear todos os rexistros que necesita.
2. *Segunda fase*: realiza as súas actualizacións e vai liberando bloqueos

Interbloqueos de comunicacións

É un tipo de interbloqueo que pode ocorrer nos **sistemas de comunicacións**, onde os procesos se comunican entre sí mediante o *envío de mensaxes*. Para romper estes interbloqueos introdúcense os *tempos de espera* (timeout) e os **protocolos** (mais info nos apuntamentos de Redes).

Bloqueo activo

O **bloqueo activo (livelock)** ocorre cando *ningún dos procesos se bloquea, pero tampouco progresa*, polo que é funcionalmente equivalente a un interbloqueo.

Inanición

Ocorre cando **certos procesos nunca reciben atención aínda que non estean nun interbloqueo**. Pódese *evitar* mediante unha *política de asignación de recursos tipo FIFO*.